Bili?ötesi Fark?ndal?k Envanteri

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Bili?ötesi Fark?ndal?k Envanteri*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=17883

ARABPSYCHOLOGY.COM

Özet

Bili?ötesi Fark?ndal?k Envanteri (BFE), bireylerin kendi bili?sel süreçleri hakk?ndaki fark?ndal?klar?n? ve bu süreçleri düzenleme becerilerini ölçmek amac?yla geli?tirilmi? psikometrik bir araçt?r. Orijinal olarak yabanc? dilde geli?tirilen bu ölçek, Ak?n, Abac? ve Çetin (2007) taraf?ndan Türkçe'ye uyarlanm??t?r. Envanter, bireylerin ö?renme stratejileri, problem çözme yakla??mlar? ve zihinsel güçlü/zay?f yönleri hakk?ndaki bilgilerini ve düzenleyici eylemlerini sekiz farkl? alt boyutta de?erlendiren toplam 52 maddeden olu?maktad?r. Ölçe?in Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çal??malar?, yüksek korelasyon katsay?lar? ve iç tutarl?l?k de?erleri ile psikometrik aç?dan sa?lam oldu?unu göstermi?tir.

Anahtar Kelimeler

Bili?ötesi Fark?ndal?k, **metabili?**, bili?sel stratejiler, psikometrik uyarlama, ö?renme, öz-düzenleme, bili?sel kontrol.

Yazarlar

Ahmet Ak?n, R. Abac?, B. Çetin.

Amaç

Bili?ötesi Fark?ndal?k Envanteri'nin temel amac?, bireylerin kendi bili?leri hakk?ndaki bilgi (knowledge of cognition) ve bili?lerini düzenleme (regulation of cognition) süreçlerini kapsaml? bir ?ekilde belirlemektir. Bu envanter, özellikle e?itim ve psikoloji alanlar?nda, ö?rencilerin ö?renme süreçlerini nas?l yönettiklerini ve hangi metacognitive stratejileri kulland?klar?n? tespit etmek için kullan?lmaktad?r.

Ölçek, Türkçe konu?an popülasyonda bili?ötesi fark?ndal?k düzeylerini standart ve güvenilir bir biçimde ölçmek üzere adapte edilmi?tir. Elde edilen veriler, e?itimsel müdahalelerin ve ö?renme stratejisi e?itimlerinin tasarlanmas?nda önemli bir temel sa?lamaktad?r.

Yap?

Ölçek, psikolojideki merkezi bir kavram olan **Bili?ötesi Fark?ndal?k** (Metacognition) yap?s?n? ölçmektedir. Bu yap?, bili?in hem bilgisel hem de düzenleyici yönlerini kapsar. Envanter, bu iki temel yönü temsil eden sekiz farkl? alt boyutta yap?land?r?lm??t?r:

Aç?klay?c? Bilgi (Declarative Knowledge): Bireyin kendi zihinsel kapasiteleri, güçlü ve zay?f yönleri hakk?ndaki bilgisi.

ARABPSYCHOLOGY.COM

Prosedürel Bilgi (Procedural Knowledge): Görevleri yerine getirirken kullan?lan stratejiler hakk?ndaki bilgi.
Durumsal Bilgi (Conditional Knowledge): Stratejilerin hangi ko?ullarda ve neden yararl? olaca??na dair bilgi.
Planlama (Planning): Görev öncesinde hedeflerin belirlenmesi ve uygun stratejilerin seçilmesi.
?zleme (Monitoring): Görev s?ras?nda ilerlemenin sürekli kontrol edilmesi.
De?erlendirme (Evaluating): Görev tamamland?ktan sonra sonuçlar?n ve kullan?lan stratejilerin etkinli?inin gözden geçirilmesi.
Hata Ay?klama (Debugging/Troubleshooting): Anlama veya kavrama sorunlar? ortaya ç?kt???nda stratejilerin de?i?tirilmesi.
Bilgi Yönetme (Managing Information): Ö?renme materyallerini organize etme ve küçük ad?mlara ay?rma becerisi.

Geçerlik

Bili?ötesi Fark?ndal?k Envanteri'nin Türkçe formunun **Geçerlik** çal??malar?, ölçe?in amaçlad??? yap?y? ne ölçüde do?ru ölçtü?ünü göstermi?tir. Yap?lan uyum geçerli?i (concurrent validity) çal??mas?nda, BFE ile ili?kili oldu?u bilinen ba?ka bir ölçek aras?nda çok yüksek düzeyde, **.95** oran?nda bir korelasyon katsay?s? bulunmu?tur. Bu yüksek korelasyon, ölçe?in ayn? yap?y? ölçen di?er araçlarla tutarl? oldu?unu kan?tlamaktad?r.

Ayr?ca, madde analizi sonuçlar?, alt ölçekler baz?nda madde-test korelasyonlar?n?n **.35** ile **.65** aras?nda de?i?ti?ini ortaya koymu?tur. Bu aral?k, maddelerin ait olduklar? alt ölçe?in toplam puan?na anlaml? ve yeterli katk? sa?lad???n? ve ölçek içindeki yap?sal bütünlü?ün korundu?unu i?aret etmektedir.

Güvenirlik

Envanterin **Güvenirlik** analizleri, ölçüm sonuçlar?n?n zamana yay?lan tutarl?l???n? ve içsel bütünlü?ünü desteklemektedir. Hem iç tutarl?l?k (Cronbach Alfa katsay?s?) hem de test-tekrar test güvenirlik katsay?lar? **.95** gibi oldukça yüksek bir de?erde bulunmu?tur. Bu sonuç, ölçe?in maddelerinin homojen oldu?unu ve ayn? zamanda bireylerin bili?ötesi fark?ndal?k düzeylerinin k?sa vadede kararl? oldu?unu göstermektedir.

Yüksek güvenirlik katsay?s?, Bili?ötesi Fark?ndal?k Envanteri'nin ölçüm hatalar?n? minimize etti?ini ve tekrarlanan uygulamalarda benzer sonuçlar verece?ini garanti etmektedir. Bu durum, ölçe?in hem ara?t?rma hem de pratik uygulamalar için uygunlu?unu art?rmaktad?r.

Faktör Analizi

Bili?ötesi Fark?ndal?k Envanteri'nin yap?sal geçerli?ini incelemek amac?yla gerçekle?tirilen

ARABPSYCHOLOGY.COM

Faktör Analizi çal??malar?, ölçe?in orijinal yap?s?na uygun olarak sekiz alt boyuttan olu?tu?unu do?rulam??t?r. Bu sekiz faktörlü yap?, bili?ötesi fark?ndal???n farkl? yönlerini (bilgi ve düzenleme) ayr? ayr? ele alarak, kapsaml? bir de?erlendirme imkan? sunar.

Ölçek, toplamda 52 madde içermekte olup, maddelerin faktör yükleri ve faktörler aras?ndaki ili?kiler, bili?ötesi yap?n?n karma??k do?as?n? yans?tmaktad?r. Faktör analizi sonuçlar?, Türkçe uyarlaman?n, orijinal envanterin teorik çerçevesine sad?k kald???n? ve kültürel adaptasyonun ba?ar?l? oldu?unu göstermektedir.

Enstrüman

Test Tipi: Uyarlama

Format: 52 maddeden olu?an öz bildirim envanteri.

Derecelendirme: 5'li **Likert Ölçe?i** kullan?lm??t?r (1=hiçbir zaman - 5=her zaman).

Mevcut Diller: Türkçe.

Popülasyon Grubu: E?itim Bilimleri ve Psikoloji alanlar?nda çal??an ara?t?rmac?lar taraf?ndan s?kl?kla lise ve üniversite ö?rencisi popülasyonunda kullan?lmaktad?r.

Ya? Grubu: Ergenlik dönemi ve sonras? (Genellikle 15 ya? ve üzeri).

Popülasyon Detaylar?: Türkçe konu?an, akademik ba?lamda ö?renim gören bireyler.

Test Metodolojisi: Uygulama bireysel veya grup halinde yap?labilen, ka??t-kalem veya dijital formatta sunulabilen, öz bildirim yöntemi temelli bir ölçektir.

Anahtar Kelimeler

Bili?ötesi, ö?renme stratejileri, bili?sel düzenleme, öz-düzenleme, psikometri, uyarlama, e?itim psikolojisi.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Ahmet Ak?n

Yazar ORCID Tan?mlay?c?s?: Mevcut de?il.

Kurum E-posta Adresleri: ahmet.akin@medeniyet.edu.tr

Yaz??ma Adresi: ?stanbul Medeniyet Üniversitesi (2024 itibar?yla).

ARABPSYCHOLOGY.COM

?zinler, Ücret ve Test Y?l?

?zinler: Ölçe?in ticari olmayan akademik kullan?mlar? için yazar(lar) ile ileti?ime geçilmesi önerilir.

Ücret: Ticari olmayan akademik ara?t?rmalar için genellikle ücretsizdir, ancak kullan?m ko?ullar? yazardan teyit edilmelidir.

Test Y?l? (Uyarlama): 2007.

Ek Kaynak Ba?lant?s?: Orijinal makalenin yay?mland??? dergiye ait ba?lant?: kuyeb.com

Orijinal PDF dosyas? buradan indirilebilir: bilisotesi-farkindalik-envanteri-toad.pdf

Kaynaklar

Ak?n, A., Abac?, R. ve Çetin, B. (2007). Bili?ötesi Fark?ndal?k Envanteri'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çal??mas?. *Kuram ve Uygulamada E?itim Bilimleri*, *7*(2), 655-680.

Bili?ötesi Fark?ndal?k Envanteri Maddeleri

ÖNEML?: A?a??daki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmu? olup, hiçbir ?ekilde de?i?tirilmemelidir.

Aç?klay?c? Bilgi (8 m): "Zihinsel anlamda güçlü ve zay?f yönlerimin fark?nday?md?r."
Prosedürel Bilgi (4 m): "Çal???rken ne tür stratejiler kulland???m?n fark?nda olurum."
Durumsal Bilgi (5 m): "Hangi stratejilerin daha yararl? olaca??n? bilirim."
Planlama (7 m): "Bir problemi çözmek için farkl? yollar dü?ünür ve bunlardan en iyisini seçerim."
?zleme (8 m): "Amaçlar?ma ula??p ula?amad???m? düzenli olarak kontrol ederim."
De?erlendirme (6 m): "Çal??mam? tamamlad?ktan sonra ö?rendiklerimi özetlerim."
Hata Ay?klama (5 m): "Bilgiyi kavrayamad???m durumlarda kulland???m stratejileri de?i?tiririm."
Bilgi Yönetme (9 m): "Ders çal???rken yapaca??m çal??malar? küçük ad?mlara ay?r?r?m."

ARABPSYCHOLOGY.COM